

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 06.06.2022 yildagi PQ-268-son
2. Rahimqulov K. Milliy harakatli o'yinlar. -T.: 2012.
3. Usmanxodjayev T.S., Isroilov Sh.X., Pulatov A.A., Pulatov Sh.A. Milliy harakatli o'yinlar. -T.: 2015.
4. Qurbonova M.A., Qosimova M.U. Milliy va harakatli o'yinlar. -T.: 2009.
5. Usmanxodjayev T.S., Pulatov A.A., Tajibayev S.S., Pulatov F.A. Sport va harakatli o'yinlar (Milliy va harakatli o'yinlar). -T.: 2018.

REZYUME. Maqolada jismoniy tarbiyaning rivojlanishi, jismoniy tarbiyaning roli, milliy harakatli o'yinlar, bugungi kunda jismoniy tarbiya va sport sohasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar haqida ma'lumotlar keltirilip o'tiladi.

РЕЗЮМЕ. В статье представлена информация о развитии физического воспитания, роли физкультуры, национальных подвижных игр, мерах, реализуемых в сфере физического воспитания и спорта на сегодняшний день.

SUMMARY. The article provides information about the development of physical education, the role of physical education, national action games, and measures implemented in the field of physical education and sports today.

INGLIZ TILI DARSLARIDA O'QUVCHILAR TADBIRKORLIK KO'NIKMALARINI RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

M.M.Mirzakarimova – o'qituvchi

Andiion davlat chet tillari instituti

Tavanch so'zlar: tadbirkorlik ko'nikmalari, pedagogik shart-sharoit, ta'lim jarayoni, pedagogik texnologiya, qobiliyat, edukologik imkoniyatlar, kasbiy ta'lim, tadbirkorlik.

Ключевые слова: предпринимательские способности, педагогические условия, образовательный процесс, педагогическая технология, способности, образовательные возможности, профессиональное образование, предпринимательство.

Key words: entrepreneurial skills, pedagogical conditions, educational process, pedagogical technology, ability, educational opportunities, professional education, entrepreneurship.

Bilim qanchalik mustahkam bo'lsa, o'quvchi dunvoqarashi, intellektual salohiyati ham shunchalik rivojlanib, kamol topadi. Jamiatimiz rivojlanishining chuqur iqtisodiy va ijtimoiy o'zgarishlar ro'y berayotgan [1:10] hozirgi bosqichida o'quvchilarga tadbirkorlikka yo'naltirilgan ta'lim-tarbiya berish sifatini oshirish ta'lim sohasi vakillarining asosiy dolzarb vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda [8:11]. Bu masalalarga Vatanimiz mustaqillikdan keyingi davrda ham katta e'tibor berilib kelinayotganligi hammamizga avon. O'zbekistonda olib borilayotgan ta'lim islohoti bevosita uning demokratik, bozor munosabatlariga o'tish jarayoni bilan bog'liq hamda ushbu jarayonlar mohiyatan pedagogik ta'lim tizimi kadrlar tayyorlash imkoniyatlarining tubdan yaxshilanishiga, jamiatni og'ishmav rivojlantirish negizida umumjahon ta'lim muhitiga mos tarzda uzluksiz pedagogik ta'lim tizimini yaratishga olib keldi.

Ta'lim muassasalarida o'quvchilarning ijodiy faoliyatlarini rivojlantirish sohasida ijobiy [2:298] natijalarga erishishga imkon beradigan faol tadbirkorlikka yo'naltirilgan ta'lim berish usullari amalda tatbiq qilish ustida ijobiy ishlar qilingan [7:123].

Pedagogik faoliyatda bosqichma-bosqichligini nazarda tutadigan o'quvchilar tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi bo'lajak mutaxassisni hayotiy – o'quv faoliyatini mustaqil qura oladigan, unga tuzatishlar kirita oladigan faol, ijodkor shaxsni shakllantirishga qaratadigan zamonaviy innovatsiyalarni o'zlashtirish va ishlab chiqish jarayoni hisoblanadi [3:272]. Pedagogik innovatsiya – ta'lim jarayoni sifatini oshirish va pedagogik amaliyotni sifat va son jihatidan o'zgartirishni maqsad qiladi.

Respublikamizning barcha ta'lim jabhalarida bo'lganidek, umumta'lim fanlarini tadbirkorlikka yo'naltirib o'qitishning didaktik ta'minoti o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantirishga oid amaliy usullaridan tadbirkorlik sohasida ham tatbiq qilish ustida ijobiy ishlar qilingan. Bir necha tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki:

- tadbirkorlik va ijodkorlik qobiliyatlarni rivojlantirish uchun ustoz-shogird tizimida o'quvchilar bilan individual ishlashga ko'proq urg'u beriladi;

- ingliz tili fanini tadbirkorlikka yo'naltirib o'qitish mexanizmlarining ahamiyati avval o'zlashtirgan nazariy bilimlar bilan yangi o'zlashtiriladigan bilimlar orasida mustahkam bog'lanishlarining yuzaga kelishi bilan belgilanadi;

- ingliz tili fanini tadbirkorlikka yo'naltirib o'qitish mexanizmlarining ta'lim-tarbiya jarayoniga keng tatbiq

qilinishi ta'lim mazmunini boyitishga, uni takomillashtirishga va muammolarini vechishga qaratilgan:

- ingliz tili fanini tadbirkorlikka yo'naltirib o'qitish jarayonida shaxs faoliyatining samarali bo'lishiga va foydali qiymat olishga yo'naltiradi;

- o'zining erishgan yutuq'idan qoniqish hosil qiladi.

Ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish o'quv jarayonida mashg'ulot mavzusiga doir bilimlarni mustahkamlash va fikrlashini rivojlantirish maqsadida innovatsion ta'lim texnologiyalar (loviha), interfaol metodlar (aqliy huium [4:129], tushunchalarni aniqlash, chalkashtirilgan mantiqiy zanjirlar ketma-ketligi) hamda klaster, B-B-B chizma, "Nima uchun" chizmasi, "Oandav" diagrammasi va toifalash jadvali kabi grafik organayzerlardan unumli foydalanish mumkin [2:299].

Bugungi kunda ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi ta'limning yangi mazmuni va shaxs rivojlanishiga muvofiq bilimlarni beradigan asosiy vosita hisoblanadi [6:02]. Bu vosita o'quvchidan qiziqish bilan o'qish, axborot manbalarini topish, yangi bilimlarni o'zlashtirishda mustaqillik va mas'uliyat hissini tarbiyalaydi [2:301], intellektual intizomni, tadbirkorlik sifatlarini rivojlantiradi [5]. Ta'lim jarayoni samaradorligini oshirish, ta'lim oluvchilarning mustahkam nazariy bilim, ko'nikma va malakalarini shakllantirish, ijodiy faoliyatlarini rivojlantirish, ularni kasbiy mahoratga aylanishini ta'minlash maqsadida o'qitish jarayonida ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlaridan foydalanish davr taqozosi bo'lib, ijtimoiy zaruriyat sifatida kun sayin dolzarbligi oshib bormoqda.

1-rasm. O'quvchilar tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning metodik ta'minoti

Ta'lim jarayoniga bu mexanizmlarni tatbiq etish kadrlar tayyorlashga yo'naltirilgan umumiy jarayon mazmunining sifat jihatidan o'zgarishini ta'minlaydi. Yangi pedagogik texnologiya nazariyasi g'ovalaridan foydalanish asosida tashkil etilgan tadbirkorlikka yo'naltirilgan o'quv jarayoni barkamol shaxs va malakali mutaxassisni tarbiyalash borasidagi ijtimoiv buyurtmaning bajarilish holatining sifat ko'rsatkichiga ega bo'lishiga turtki bo'ladi. Ijtimoiy-iqtisodiy ishlab chiqarish jarayonidagi barkamol shaxs va malakali mutaxassislar faoliyatlarining rivojlanishi ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyot tezlashuviga olib keladi.

Ingliz tili darslarida o'quvchilar tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning quyidagi pedagogik shart-sharoitlarini keltirishimiz mumkin:

Ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish tizimi pedagog va o'quvchi muloqotini yaxshilashda ijodiy natijaga erishish uchun qulay hamda keng imkoniyatlarga ega.

Ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish ta'limda ko'rgazmali, amaliy tushuntirish hamda reproduktiv usullarini qo'llashning yangi sifatli darajaga ko'tarilishini ta'minlaydi.

Ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlaridan foydalanish ta'lim shakli, o'quvchilarning bilim doirasini kengaytirishga xizmat qiladi, diqqatni iamlaydi, shaxsning ijodkorlik, tadbirkorlik, ishbilarmonlik imkoniyatlarini oshiradi.

Pedagog maslahati bilan o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish orqali o'quvchilarni umumta'lim fanlarini samarali o'zlashtirishlariga imkon yaratiladi.

Ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi ko'rgazmalilikni oshiradi. o'quvchilarda tadbirkorlik ko'nikmalarini shakllantiradi.

Ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlaridan foydalanish o'quvchilarning ishbilarmonlik, uddaburonlik bilan axborotlar izlash, topish, tanlash va olingan ma'lumotni jamlash kabi mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlaridan foydalanish o'quvchini o'z bilimi va imkoniyatlarini obyektiv baholashga imkon beradi.

Ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish o'quvchilarning biznesga qiziqishlarini va ta'lim sifatining oshishiga olib keladi.

Shunday qilib, ingliz tili mashg'ulotlarda va darsdan tashqari vaqtlarda o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish mexanizmlaridan foydalanish shaxsiy ijodkorlikni rivojlantirish, psixologik-pedagogik bilimlar asosida o'quv-tarbiya faoliyatini to'g'ri tashkillashtirishga imkon yaratadi.

Bundan tashqari ingliz tili darslarida o'quvchilarning tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasini takomillashtirish o'quvchilarning idrok qilish faoliyatlarini rivojlantiradi va o'quv jarayonini faolashtiradi, bilim va ko'nikmalarni mustahkamlaydi, darsdan tashqari vaqtlarda o'quvchilarni faol ijodiy, varaturvchanlik, ishbilarmonlik faoliyatiga yo'naltirishga sabab bo'ladi.

Adabiyotlar

1. Tolipov O'.Q., Inoyatova M.Ye. Pedagog shaxsini tarkib toptirishning didaktik modellari. / Pedagogika. –T.: 2014. №3. 10-b.
2. Сластенин В.А., Исаев И.Ф., Мищенко А.И., Шиянов Е.Н. Педагогика: Учебное пособие для студентов педагогических учебных заведений. -М.: Школа-Пресс, -С.298-301. 1997.
3. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. СПб.: Питер: 2001. –С. 272. (Серия “Мастера психологии”).
4. Вишнякова Н.Ф. “Креативная психопедагогика”. Психология творческого обучения, Изд. НИОРБ “Поли Биг”, -Минск: 1995, -С. 129.
5. Сластенин В.А. Профессионализм учителя как явление педагогической культуры. Педагогическое образование и наука. 2004. №5.
6. Masharipova Sh.M. “Ta'lim texnologiyalari jurnali”. №3, 2014. 2-b.
7. Rajabov R.K., Sultonov H.E. Tasviriy san'at fanini o'qitish metodikasi. O'quv qo'llanma, 123-b. –Toshkent: 2008.
8. Ahmadaliev A.M., prof. Oosimov A.H. “Innovatsion faoliyat va ilg'or pedagogik texnologiyalar”. O'quv qo'llanma. –T.: 2006.

REZYUME. Maqolada ijtimoiy-iqtisodiy ishlab chiqarish jarayonidagi barkamol shaxs va malakali mutaxassislar faoliyatlarining rivojlanishida ingliz tili darslarida o'quvchilar tadbirkorlik ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari haqida fikr va mulohazalar bayon etilgan.

РЕЗЮМЕ. В статье описаны педагогические условия развития предпринимательских способностей учащихся на занятиях по английскому языку в условиях развития деятельности компетентных лиц и квалифицированных специалистов в процессе общественно-экономического производства.

SUMMARY. The article describes the pedagogical conditions for the development of entrepreneurial skills of students in the English language classes in the development of the activities of competent individuals and qualified specialists in the process of socio-economic production.

MUSIQA MASHG'ULOTLARIDA CHOLG'U ASARLARINI O'RGATISH ORQALI O'QUVCHILARDA MUSIQIY-ESTETIK DIDNI SHAKLLANTIRISHNING TASHKILIY-PEDAGOGIK MEXANIZMLARI

B.X.Madrimov – *pedagogika fanlari nomzodi, professor*

Buxoro davlat universiteti

D.S.Samatova – *assistent o'qituvchi*

Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat universiteti

Sh.N.Omanqulova – *pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori*

O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: musiqa mashg'ulotlari, to'garaklar, xalq musiqa merosi, cholg'u asarlari, o'quvchilar, musiqiy-estetik did, ustoz-shogird, kompozitor, qashqar rubobi, kuy-qo'shiqlar, maqom, mumtoz musiqa, pedagogik mexanizmlar.

Ключевые слова: уроки музыки, кружки, народное музыкальное наследие, музыкальные инструменты, учащиеся, музыкально-эстетический вкус, учитель-ученик, композитор, Кашгарский Рубоб, песни, статус, маком, классическая музыка, педагогические механизмы.

Key words: music lessons, circles, folk musical heritage, musical instruments, students, musical and aesthetic taste, teacher-student, composer, Kashgar Rubob, songs, maqom, classical music, pedagogical mechanisms.

Bugungi kunda mamlakatimizda ta'lim sohasida qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Ayniqsa umumta'lim maktablarida darslardan tashqari mashg'ulotlarning olib borilishi va ularni pedagogik jihatdan to'g'ri tashkil etilishi hamda ularning samaradorligini asoslovchi pedagogik mexanizmlarni ishlab chiqish ta'lim tizimi oldida turgan dolzarb

vazifalarni belgilaydi. Bu borada O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning “Yoshlarni ma'naviyatini yuksaltirish va ularning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish to'g'rsida”gi ma'ruzasida belgilab berilgan vazifalar ijrosini ta'minlash bo'yicha 5 ta muhim tashabbusning ahamiyati katta [1].